

HAD JEZUS BROERS EN ZUSSEN?

Als we ons Jezus als kind voorstellen zien we Hem meestal staan tussen zijn vader en moeder, zoals bijvoorbeeld in het St. Jozef altaar in de Andreaskerk. Dit gezin bestaat uit drie personen. Maar wat zegt het Nieuw Testament hierover? Daarin wordt melding gemaakt van broers en zussen van Jezus:

Zijn moeder en zijn broers kwamen naar Hem toe, maar ze konden niet bij Hem komen, vanwege de menigte. Zijn toehoorders zeiden tegen Hem: 'Uw moeder en uw broers staan buiten, ze willen U spreken' (Lc. 8:19-20; zie ook Mc. 3: 32).

Toen de sabbat was aangebroken, gaf Hij onderricht in de synagoge, en vele toehoorders waren stomverbaasd en zeiden: 'Waar haalt Hij dat allemaal vandaan? Wat is dat voor wijsheid die Hem gegeven is? En dan die wonderen die zijn handen tot stand brengen. Hij is toch die timmerman, de zoon van Maria en de broer van Jakobus en Joses en Judas en Simon? En wonen zijn zusters niet hier bij ons?' En ze namen aanstoot aan Hem' (Mc. 6:2-3; zie ook Mt. 13:54-57).

Daarna [na de bruiloft in Kana] ging Hij [Jezus] naar Karfarnaüm, met zijn moeder, zijn broers en zijn leerlingen, en daar bleven ze een paar dagen (Joh. 2:12).

Nu naderde het Joodse Loofhuttenfeest, en daarom spoorden Jezus' broers Hem aan: 'Blijf toch niet hier, ga naar Judea; dan zien ook Je leerlingen het werk dat Je doet. Niemand doet toch iets in het geheim als hij bekend wil worden. Als je dit soort dingen doet, laat Je dan zien aan de wereld. Ook zijn broers geloofden namelijk niet in Hem' (Joh. 7:2-5).

In de *Handelingen* staat dat de apostelen na hun terugkeer naar Jeruzalem verblijf hielden in een bovenvertrek. 'Eensgezind wijdden ze zich aan het gebed, samen met de vrouwen en met Maria, de moeder van Jezus, en met zijn broers' (Hand. 1:14).

Paulus noteert in zijn brief aan de Galaten: 'Maar van de overige apostelen heb ik niemand gezien, behalve Jakobus, de broer van de Heer. God is mijn getuige dat ik u de waarheid schrijf' (Gal. 1: 19-20).

Op basis van deze citaten stelt zich de vraag of het hier gaat om echte broers en zussen van Jezus, dus kinderen van Jozef en Maria. Aan het einde van de 4de eeuw (rond het jaar 375) zijn drie visies voorgesteld die tot op vandaag nog steeds onderwerp van discussie zijn. Deze visies, genoemd naar de personen die ze geformuleerd hebben, zijn van: Helvidius (een Romeinse theoloog), Epiphanius (bisschop van Salamis) en Hiëronymus (kerkvader die de Bijbel in het Latijn vertaalde: de Vulgaat).

Helvidius' visie houdt in dat Jezus' broers en zussen de natuurlijke kinderen zijn van Maria en Jozef ná Jezus' geboorte. Enkele argumenten hiervoor zijn dat *adelphoi* en *adelphai* in het Grieks gewoon 'broers en zussen' betekenen. Dit is de meest voorkomende betekenis. Voor 'neef' bestaat een ander woord (*anepsios*). Paulus en de vier evangelisten spreken onafhankelijk van elkaar over de broer(s) van Jezus of van de Heer. Zij koppelen de broers (en soms de zusters) direct aan Maria de moeder van Jezus met formuleringen als 'zijn moeder en (zijn) broers', wat de indruk geeft van bloedverwantschap. Flavius Josephus (een Joodse geschiedschrijver uit de 1ste eeuw), die onafhankelijk van de evangelisten, in zijn boek

De oude geschiedenis van de Joden, Jakobus noemt als de 'broer van Jezus, die de Christus wordt genoemd.'

Epiphanius' visie houdt in dat Jezus' broers en zussen kinderen zijn uit een eerder huwelijk van Jozef na de dood van zijn eerste vrouw. Jezus had geen biologische vader, wat inhoudt dat het hier gaat om halfbroers en halfzussen. Dat Maria en Josef met Jezus' broers en zussen een gezinseenheid vormde, wordt aangeduid in Mt. 12: 46-50; Mc. 3:31-35; Lc. 8:19-21). In Marcus wordt Jezus, nadat Hij in de tempel onderricht heeft gegeven en de toehoorders zich afvragen wie Hij is, de 'zoon van Maria' (Mc. 6:3) genoemd en niet zoals toen gebruikelijk was 'de zoon van Jozef'. (Mt. 13:55; Lc. 4:22; Joh. 6:42). In Nazareth waar Jezus bekend is, wordt hij aangesproken als de 'zoon van Maria' om hem op deze wijze te onderscheiden van de kinderen van Jozef uit zijn eerste huwelijk. Hij wordt zo genoemd omdat Jakobus, Joses/Josef, Judas en Simon geen kinderen zijn van Maria (Meier, 1994). De opvatting van Epiphanius dat het gaat om halfbroers en halfzussen van Jezus wordt ook in de christelijke literatuur van de eerste twee eeuwen ondersteund, vooral door de kerkvader Tertullianus.

Hiëronymus' visie houdt in dat Jezus de enige zoon is van Maria. Met de woorden 'broers en zussen' van Jezus worden geen (half)broers of (half)zusters bedoeld maar bloedverwanten van Jezus, namelijk neven en nichten. Het zijn de kinderen van een 'andere Maria', een volgeling van Jezus die met Maria Magdalena het lege graf bezocht (Mt. 28:1). Volgens anderen zijn het de kinderen van Maria van Clopas, een tante van Maria. Hiëronymus formuleerde zijn stellingname als een weerlegging van de opvattingen van Helvidius in het jaar 383 en wordt gedeeld door de katholieke kerk. De opvattingen van Helvidius en/of Epiphanius vinden weerklank in protestantse kringen.

Het geheel overziend moet gezegd worden dat verschillend gedacht wordt over de 'broers en zusters' van Jezus en tot vandaag nog steeds onderwerp zijn van discussie. De gegevens in het NT zijn summier en lenen zich voor meerdere interpretaties; ze bevatten geen specifieke gegevens over Jezus familierelaties. De opvattingen lopen uiteen van: 'het zijn 'bloedbroeders en -zusters, halfbroers en -zusters' van Jezus tot 'ze behoren tot zijn naaste verwanten of familieleden'.

Uit de voorbeelden blijkt niet alleen dat Jezus 'broers en zussen' had, maar ook dat de familieleden in het begin niet erg in Jezus geloofden en vraagtekens zetten bij Zijn manier van optreden. Uit *Handelingen* blijkt dat zij pas na Jezus' dood en verrijzenis in Hem en Zijn roeping gingen geloven. Het beste voorbeeld hiervan is Jakobus, de 'broer van de Heer', die de leider werd van de joods-christelijke gemeente in Jeruzalem. Over deze Jacobus een volgende keer.

(Foto: Detail uit het Jozefaltaar Andreaskerk te Weurt)

SV (In Rondon Johannes, jrg. 8, nr. 1, Januari 2022)

Literatuur

Bauckham, R. J. (1997). *Relatives of Jesus*. Online: <https://www.biblicalstudies.org.uk/>

[article_relatives_bauckham.html](#).

- Bauckham, R. (1994). The brothers and sisters of Jesus: An Epiphonian response to John Meier. *Catholic Biblical Quarterly*, 56(4), 686-700.
- Hartin, P.J. (2004). *James of Jerusalem: Heir to Jesus of Nazareth*. Collegeville (MIN): Liturgical Press.
- Hunter, D.G. (1993). Helvidius, Jovinian, and the Virginity of Mary in the late fourth-century Rome. *Journal of Early Christian Studies*, 1(1), 47-71.
- Kitchen, M. (2011). Another exile: "Jesus and his brothers" in the gospel of Matthew. *Australian Biblical Review*, 59, 1-12.
- Meier, J.P. (1992). The brothers and sisters of Jesus in ecumenical perspective. *Catholic Biblical Quarterly*, 54(1), 1-28.
- Myllykoski, M. (2006). James the Just in history and tradition: Perspectives of past and present scholarship (Part I). *Currents in Biblical Research*, 5(1), 73-122.
- Pedrozo, J.M. (1999). The brothers of Jesus and his mother's virginity. *The Thomist*, 63, 83-104.
- Prothro, J.B. (2019). Semper Virgo? A biblical review of a debated dogma. *Pro Ecclesia: Journal of Catholic and Evangelical theology*, 28(1), 78-97.
- Rahner, K. & Vorgrimler, H. (1965). *Klein theologisch woordenboek*. Hilversum: Paul Brand.
- Rossier, F.R. (2007). The "brothers and sisters" of Jesus: Anything new? *Marian Studies*, 58, 101-114.
- Saxby, A. (2013). *James, the brother of Jesus and the origin of the Jerusalem church*. Dissertation, Department of Biblical Studies, University of Sheffield.
- Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap (1995). *Kathechismus van de Katholieke Kerk*. Baarn: Gooi & Sticht.
- Verhoeven, M. (2016). De twaalf discipelen: Jakobus en de andere broers van de Heer. Online: <http://www.verhovenmarc.be/apostelen.htm>